

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף נא

(בעמוד הקודם)

◀ זכר הַלֵּמֵד בקל וחומר מהו שִׁלְמַד בכנין אבי?

אמר רבי ירמיה: עוף טהור שמת, נבלתו אינה מטמאת במגע או במשא אלא בבליעה (כשבולע אותה). אבל אם שחט עוף טהור, למרות שהוא מת בשחיטה השחיטה מטהרת אותו. מה הדין אם שחט עוף טריפה, האם השחיטה מטהרת אותו (שאם יבלע אותו באיסור, הוא לא יטמא)? וכן מה הדין כהן שמלק קרבן עוף טריפה, האם המליקה מטהרת אותו? יש בזה שלוש דעות. לדעת רבי מאיר שחיטה ומליקה מטהרות מטומאת נבלה. לדעת רבי יהודה שתיהן אינן מטהרות מטומאה. לדעת רבי יוסי שחיטה מטהרת ומליקה אינה מטהרת.

אמר ר' מאיר: רבי מאיר מבאר את המקור לשיטתו. הלימוד הוא בשני שלבים. א. קל וחומר, ב. במה מצינו.

א. קל וחומר. ומה נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא, בכל אופן אם שחט אותה והיא טריפה, שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. אם כן נבילת עוף שאין מטמאה במגע ובמשא, כל שכן שתהא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. ב. מה מצינו. מצאנו ששחיטה מכשירה עוף באכילה, וכן מטהרת עוף טריפה מטומאת נבילה (כמו שלמדנו בקל וחומר). אם כן גם מליקה שמכשירה את העוף באכילה, אם הוא טריפה היא תטהר אותו מטומאת נבילה.

לעניינו, מוכח שקל וחומר מלמד בכנין אבי!

ר' יוסי: עוף אינו יותר מבהמה. ולכן מכיון שבהמה שחיטתה מטהרתה (שנבלת בהמה טהורה טריפה שנשחטה אינה מטמאה) ולא מליקתה (שאם מלק בהמה טהורה היא מטמאה), כך גם בעוף שחיטתו מטהרתו מטרופה ולא מליקתו.

דחייה: ולא היא! התם תיהוי היא משחיטה דחולין קאתיין: אין ראייה מדברי רבי מאיר. כי רבי מאיר לא לומד עוף מבהמה ב'בנין אב' אלא בהיקש (כמובא לקמן דף ס"ט). ואפילו אם הוא כן היה לומד מבנין אב, אין ראייה לשאלתנו האם דבר הלמד יכול ללמד לדבר אחר בקודשים. כי בקל וחומר שהוא אמר, 'המלמד' הוא חולין (שהרי הוא לומד מליקה של עוף קודשים משחיטת בהמת חולין). ומר זוטרא אמר לעיל שכשהמלמד חולין, הלומד יכול ללמד לדבר אחר בקודשים.

הגמרא עוברת לבנין אב

< דבר הלמד בבנין אב מהו שילמד בהיקש, ובג"ש, ובק"ו, ובבנין אב? >

פשוט מהא חדא: תפשוט אחת מהשאלות מהברייתא הבאה. דהיינו את השאלה האם הוא חוזר ומלמד בבנין אב.

מפני מה אמרו: הברייתא מדברת על מקרים של פסול בקרבנות שהוקטרו בדעבד, והם כשרים.

'**לן בדם' כשר** = דם שפסול בלינה משום שעבר היום ושקעה החמה, אם זרקו אותו על המזבח לא מורידים אותו. מדוע? משום שהרי '**לן באימורין' כשר** = אימורים הפסולים בלינה (שעבר עליהם לילה) אם הועלו על המזבח לא מורידים אותם. ומדוע באמת לן באימורין כשר? משום שהרי '**לן בבשר כשר**' = בשר שלמים נאכל לשני ימים למרות שעבר עליו לילה.

נמצא שאימורים שלמדו מבנין אב משלמים, מלמדים בבנין אב לדם.

הברייתא ממשיכה: **יוצא, הואיל ויוצא כשר בכמה**: אימורים שיצאו מחוץ לעזרה נפסלו להקטרה, אבל אם העלו אותם למזבח לא מורידים. מדוע? הואיל ויוצא כשר בכמה כלומר בזמן שהיה מותר להקטיר בכמות לא היה פסול של 'חוץ'.

טמא, הואיל והותר בעבודת ציבור: איברי עולה טמאים, אם עלו למזבח לא ירדו. מדוע? בגלל שטומאה הותרה בציבור.

חוץ לזמנו, הואיל ומרצה לפיגולו: אימורי פיגול שעלו למזבח לא ירדו. בגלל שהדם של פיגול כשר לזריקה (שהרי חייבים על פיגול רק אם הדם שלו נזרק

בכשרות), למרות שהדם באמת פסול מצד הפיגול. ולכן גם האימורים שלו שעלו למזבח לא ירדו.

חוץ למקומו, הואיל והוקש לחוץ לזמנו: אימורים של קרבן שחשבו בו מחשבת חוץ למקומו (להקטיר או לאכול אותו חוץ למקומו), אם עלו לא ירדו. מדוע? בגלל שהוא הוקש לחוץ לזמנו, ובחוץ לזמנו כאמור אם עלו לא ירדו.

שקיבלו פסולין וזרקו זמן, בהנך פסולין דחזו לעבודת ציבור: אם כהנים פסולים קבלו את הדם וזרקו אותו, לא מורידים את הדם או האימורים שעל המזבח. מדוע? בגלל שמדובר בכהנים פסולים בפסול שהם ראויים לעבוד בציבור, דהיינו כהנים טמאים שראויים לעבוד בקרבן ציבור (כי טומאה הותרה בציבור כנ"ל). עד כאן הברייתא.

קושיא: וכי זנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו? איך אתה לומד את 'לן באימורים' מ'לן בשלמים'? הרי בשלמים הלינה היא חלק מהמצוה והכשרות שלהם משום שמצוות אכילתם היא יומיים. ואילו באימורים הלינה פסולה בהם.

תירוץ: תנא מזאת תורת העולה ריבה סמיך ליה: בעיקרון לומדים מהפסוק "זאת תורת העולה" תורה אחת לכל העולים על המזבח שאם עלו לא ירדו. אלא שבכל אופן אנו ממעטים חלק מהפסולים מהמילים "זאת" "היא" "העולה". והשאלה היא מדוע את אלה אנו ממעטים ואת אלה אנו מרבים? והתשובה שכל פסול שמצאנו בו קולא אנו מרבים אותו. ולכן אין קושיא על הדרך שבה אנו לומדים את הקולא, כי את עיקר הלימוד אנו לומדים מפסוק.

למדנו במשנה - שירי הדם כו': של חטאות הפנימיות היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון.

מאי טעמא? אמר קרא "אֶל יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֱהָל מוֹעֵד" ההוא דפגע ברישא: היסוד שקרוב לפתח ההיכל הוא יסוד מערבי (כי פתח ההיכל היה לכיוון מערב). הפסוק אומר שאת הדם צריך לשפוך ביסוד שבו פוגש הכהן מיד כשהוא יוצא מפתח ההיכל.

*

תנו רבנן: שלוש פעמים נאמר שצריך לשפוך את שיירי הדם "אָל יסוד מְזַבַּח הָעֹלָה". והברייתא מבארת.

א. בפר כהן משיח נאמר "אָל יסוד מְזַבַּח הָעֹלָה" ללמד שלא לתת את השיירים ביסוד מזבח הפנימי. כלומר אל תחשוב לתת את השיירים של הדם אל יסוד המזבח הפנימי בגלל שבו נתת את מתנות הדם.

ב. בפר העלם דבר נאמר "אָל יסוד מְזַבַּח הָעֹלָה" והפסוק מיותר כי הוקש פר העלם דבר לפר כהן משיח. אלא הפסוק בא ללמד שדוקא למזבח העולה (שהוא המזבח החיצון) יש יסוד, אבל אין יסוד למזבח הפנימי, (וקירותיו ישרים מהרצפה עד הקרנות).

ג. בשעיר נשיא נאמר "אָל יסוד מְזַבַּח הָעֹלָה" והוא מיותר, כי כבר למדנו שאין יסוד למזבח הפנימי ובהכרח שופכים את השיירים ליסוד של מזבח העולה. אלא ללמד שצריך לתת יסוד למזבח של עולה בכל הקרבנות הקרבים עליו, דהיינו שאם נשאר דם באחד מהקרבנות שופכים אותו ליסוד. קושיא: או אינו אלא מזבחה של עולה יהא ליסוד? אולי הפסוק הזה בא ללמד דבר אחר. שצריך לזרוק את הדם של העולה (הניתן בצורה של שתיים שהם ארבע) רק על שתי קרנות שיש להם יסוד, ולא בקרן מזרחית דרומית שאין בה יסוד.

ד. ישמעאל מתרץ: קל וחומר. אם שיירים של חטאת שאין מכפרין (כי הכפרה נעשית במתן הדם על המזבח ולא בשיירים), בכל אופן טעונון שפיכה ליסוד. אם כן 'תחילת עולה' כלומר מתן הדם העקרי של עולה שמכפר, אינו דין שטעונון זריקה על הקרנות כנגד היסוד!?

רבי עקיבא מתרץ: רבי עקיבא מתרץ כרבי ישמעאל, אך בסגנון שונה.

ועל כל פנים מסיימת הברייתא, אם כן מדוע כתוב "אָל יסוד מְזַבַּח הָעֹלָה"? אלא לדון שפיכת שיירים ביסוד לכל הקרבנות כנ"ל.

עד כאן הברייתא. והגמרא חוזרת ומבארת אותה.

אמר מר - "אל יסוד מזבחה" ולא יסוד מזבח הפנימי: זו הדרשה הראשונה העוסקת בפר כהן משיח. הפסוק בא למעט שלא לשפוך ביסוד מזבח הפנימי.

קושיא: הא מיבעי ליה לגופיה: הרי הפסוק אינו מיותר, כי הוא נצרך בשביל ללמד את הדין עצמו שפר כהן משיח טעון שפיכה ליסוד. ואם כן הפסוק אינו בא למעט דוקא שפיכה על מזבח החיצון ולא על הפנימי, אלא אדרבא הוא בא לומר שאפילו על החיצון כשר וכל שכן על הפנימי. תירוץ: **מאשר פתח אהל מועד נפקא:** בפסוק כתוב "וְאֵת כָּל דָּם הַפֶּר יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד". מכך שהפסוק מציין שהמזבח נמצא בפתח אהל מועד (פתח ההיכל) אנו כבר יודעים שמדובר במזבח החיצון, והמילה "העלה" מיותרת, ללמד שדוקא על מזבח העולה ולא על המזבח הפנימי.

הברייתא אמרה: אל יסוד מזבח העולה תן יסוד למזבח של עולה: זו הדרשה השלישית, העוסקת בשעיר נשיא. הפסוק מלמד שכל הקרבנות במזבח החיצון צריכים שפיכת שיריים ליסוד.

דאי סלקא דעתך: כי אם תחשוב שהפסוק מלמד על שעיר נשיא עצמו, קשה מדוע הוא נצרך? אם תאמר ללמד על השיריים של שעיר נשיא שנשפכים ביסוד של מזבח החיצון ולא הפנימי. הרי הקרבן הזה קרב על המזבח החיצון, ואם כן ודאי שהשיריים שלו ישפכו למזבח החיצון ולא הפנימי.

וכי תימא: ואם תחשוב שאת דם הקרבנות שעל המזבח הפנימי צריך לשפוך ביסוד של מזבח החיצון, ואת דם הקרבנות של המזבח החיצון צריך לשפוך ביסוד של המזבח הפנימי. כי מחטאות הפנימיות אנו לומדים שתמיד צריך לתת את השיריים במזבח ההפוך. זה לא יתכן, שהרי כבר למדנו בדרשה השניה שאין למזבח הפנימי כלל יסוד! אלא בהכרח שהפסוק בא ללמד על שירי כל הקרבנות שנשפכים ליסוד מזבח החיצון.